

Vejledning om stresstest for små og mellemstore pengeinstitutter

1. Indledning

Pengeinstitutter udfører makroøkonomiske stresstest i forbindelse med udarbejdelsen af blandt andet genopretningsplaner, fastsættelse af kapitalmålsætning og ansøgninger om kapitalindfrielse. Det er vigtigt, at stresstestene er opgjort tilstrækkeligt forsigtigt for at sikre, at resultaterne giver et plausibelt billede af instituttets kapital situation under stressede makroøkonomiske forhold.

Formålet med denne vejledning er at beskrive nogle tilgange og metoder, som institutterne bør overveje i forbindelse med udarbejdelsen af stresstest. Vejledningen tager udgangspunkt i centrale elementer i Finanstilsynets interne kapitalfremskrivningsmodel, som Finanstilsynet selv bruger til stresstest af pengeinstitutter. Institutterne kan tage afsæt i disse elementer. Institutterne kan bruge andre tilgange, hvis de vurderer, at det vil give anledning til en mere retvisende stresstest. Det kan f.eks. være på områder, hvor institutterne har bedre eller flere data end Finanstilsynet, eller på områder, hvor der er behov for at tage højde for særlige forhold, f.eks. en særlig forretningsmodel. Det er dog afgørende, at sådanne afvigelser er velmotiverede og kan underbygges af instituttet. Det er instituttets ansvar at sikre, at stress-testen er opgjort tilstrækkeligt forsigtigt.

Vejledningens primære målgruppe er små og mellemstore pengeinstitutter, der udarbejder makroøkonomiske stresstest. Dele af vejledningen kan også være relevant for de pengeinstitutter, som udfører mere simple stresstest eller følsomhedsanalyser, f.eks. til beregningen af instituttspecifikke nedskrivningsprocenter under stressede forhold. Vejledningen bidrager generelt til en større åbenhed omkring indholdet af Finanstilsynets interne makroøkonomiske stresstest.

Vejledningen ændrer ikke på Finanstilsynets krav til, hvornår institutter skal udføre makroøkonomiske stresstest, i forhold til hvad der er gældende regler og praksis.

2. Hovedelementer i Finanstilsynets kapitalfremskrivningsmodel

Finanstilsynet udarbejder hvert halvår en fremskrivning af danske pengeinstitutters kapitaldækning i forskellige makroøkonomiske scenarier. Formålet med kapitalfremskrivningen er at identificere de institutter, som er særligt konjunkturfølsomme i den forstand, at institutterne

inden for de kommende år risikerer at overskride kapitalkravene, hvis den makroøkonomiske udvikling bliver som forudsat i scenarierne.

Finanstilsynets kapitalfremskrivning foretages på grundlag af makroøkonomiske scenarier, der beskriver udviklingen i centrale nøgletal for dansk økonomi over en årrække og en række nøgletal for udviklingen i blandt andet aktiekurser og udlån. Scenarierne omfatter normalt et basisscenarie (et forventet forløb) og et stress-scenarie (et negativt scenarie, der beskriver et hårdt konjunkturtilbageslag i dansk økonomi). Nøgletallene for stress-scenariet, som er udarbejdet i et samarbejde med Nationalbanken, vil blive offentliggjort på Finanstilsynets hjemmeside to gange om året. For basisscenariet anvendes Nationalbankens prognose, som kan findes på Nationalbankens hjemmeside.

Finanstilsynets kapitalfremskrivningsmodel tager udgangspunkt i pengeinstitutternes regnskabstal og kapitalforhold opgjort den 30. juni eller den 31. december i et givet år og fremskriver den egentlige kernekapital med et skøn for årets resultat baseret på estimerede nedskrivningsprocenter og en række antagelser for indtjeningen. Nedskrivningerne er estimeret ved hjælp af en særskilt kredittabsmodel, der inkorporerer effekterne af både den makroøkonomiske udvikling i scenarierne og institutspecifikke forhold (branchefordelingen af udlån, nedskrivningshistorik og udlånsvækst). For indtjeningen antages nettorente- og gebyrindtægterne at følge udlånsvæksten i scenarierne, mens kursreguleringerne beregnes ud fra instituttets aktiebeholdning og den indberettede renterisiko på gældsinstrumenter mv. Risikoeksponeringen fremskrives ud fra udlånsvæksten og en antaget effekt fra ændringer i kreditkvaliteten af udlånsbogen, f.eks. fra kunders misligholdelse (default under standardmetoden for kreditrisiko) eller et fald i sikkerhedsværdier.

Fremskrivningen dækker over en 3-årig periode, hvilket er i overensstemmelse med internationale standarder, som det f.eks. kendes fra den fælleseuropæiske stresstest i regi af Den Europæiske Banktilsynsmyndighed (EBA).

Mere konkret er kapitalfremskrivningsmodellen baseret på nedenstående metodemæssige antagelser på væsentlige delområder:

- Nettorente- og gebyrindtægter følger udlånsvæksten, der er afstemt med scenarierne
- Kursreguleringer mv.:
 - Aktier: beregnes på grundlag af instituttets indberettede aktiebeholdning og aktiekursudviklingen for henholdsvis børsnoterede og ikke-børsnoterede aktier, som er specificeret som en del af scenarierne
 - Obligationer: beregnes på grundlag af udviklingen i obligations- og pengekreditrenterne i scenarierne og institutternes indberettede renterisiko

- Priserne på investeringsejendomme antages at følge samme udvikling som scenariernes ejendomspriser
- Øvrige kursreguleringer antages at være nul.
- Værdien af instituttets domicilejendomme antages at følge samme udvikling som scenariernes ejendomspriser, hvilket giver anledning til en omvurdering af domicilejendommene. Dette gælder også for leasede domicilejendomme, hvor relevant.
- Personale- og administrationsomkostninger følger henholdsvis løn- og prisudviklingen i scenarierne
- Nedskrivningerne estimeres i en særskilt nedskrivningsmodel, der tager højde for den makroøkonomiske udvikling i scenarierne og institutspecifikke forhold, jf. beskrivelsen i afsnit 3.
- Der tages højde for renteudgifter på hybrid kernekapital, som indgår i den regnskabsmæssige egenkapital. Disse renteudgifter er at betragte som udlodning af egenkapital og ligger uden for resultatopgørelsen, hvilket der i fremskrivningen korrigeres for i forbindelse med overgangen fra årets resultat til udviklingen i den egentlige kernekapital.
- Udlån og garantidebitorer følger udlånsvæksten, der er afstemt med scenarierne. Det antages, at udlånet falder i stress-scenariet som følge af konjunkturtilbageslaget og dermed en mindre efterspørgsel efter udlån fra kunderne
- For de fleste institutter udgør risikoeksponeringen for kreditrisiko langt størstedelen af den samlede risikoeksponering. Det antages i kapitalfremskrivningsmodellen, at risikoeksponeringen for kreditrisiko følger udviklingen i udlånet og en forudsat "migrationsvækst", der skal afspejle ændringer i boniteten af kunder (defaults) og ændringer i sikkerhedsværdier. Migrationsvæksten er specificeret som en del af scenarierne og sikrer, at risikoeksponeringen for kreditrisiko ikke falder på trods af det fallende udlån i stress-scenariet. Sammen med antagelsen om en fastholdt solvensbehovsprocent, jf. nedenfor, er dette med til at sikre, at det tilstrækkelige kapitalgrundlag (i kroner) ikke falder i stress-scenariet.
- Risikoeksponeringen for de øvrige risikotyper end kreditrisiko antages forenklede at blive fastholdt i stress-scenariet.
- Gearingsgraden opgøres som kernekapitalen sat i forhold til den uvægtede eksponering og skal udgøre mindst 3 pct. tillagt et eventuelt Søjle 2-tillæg for gearingsrisiko. Den uvægtede eksponering, som bruges til udregning af gearingsgraden, antages at følge udlånsvæksten og årets resultat i scenarierne. Arbejdsantagelsen er derfor, at et fald i udlånet modsvares af et fald i instituttets passiver, dvs. en reduktion af balancen, og omvendt at en stigning i udlånet modsvares af en forøgelse af passiverne og dermed balancen. Et underskud (henholdsvis et overskud) antages at føre

til en reduktion (forøgelse) af balancen. Denne dynamiske fremskrivning er konsistent med den øvrige del af kapitalfremskrivningen.

- Når overdækningen til kapitalkravene beregnes, fastholdes solvensbehovet (opgjort i pct. af risikoeksponeringen) som udgangspunkt på det senest indberettede niveau, mens bufferkrav og øvrige kapitalkrav mv. følger gældende lovgivning og en eventuel vedtaget fremtidig indfasning. Der kan normalt ses bort fra den kontracykliske kapitalbuffer i en makroøkonomisk stresstest, fordi det antages, at denne buffer vil blive frigivet under et hårdt konjunkturtilbageslag.

Generelt sker der ikke indregning af mulige ledelsesmæssige tiltag som reaktion på scenarierne. Denne antagelse indebærer, at rentemarginalerne for både ind- og udlån skal fastholdes på niveauet fra udgangsåret for variabelt forrentede ind- og udlån. Dog kan ændringer i rentemarginalerne indregnes, hvis de er kendt og annonceret på indberetningstidspunktet. Tilsvarende bliver der ikke indregnet eventuelle besparelser på personale- og administrationsudgifterne i scenarierne, medmindre besparelserne er planlagt, konkretiseret og annonceret på tidspunktet for udregningerne.

Finanstilsynets kapitalfremskrivningsmodel er under løbende videreudvikling, og der kan ske ændringer af tilgangene på udvalgte delområder.

3. Nedskrivningsprocenter i Finanstilsynets kapitalfremskrivningsmodel

Kredittabsmodellen, som Finanstilsynet bruger til at estimere institutternes nedskrivningsprocenter i stress-scenariet, er baseret på historiske observationer for pengeinstitutternes nedskrivninger og hensættelser tilbage til 1991. Nedskrivningerne for de enkelte institutter tager højde for institutspecifikke risici ved at inddrage instituttets udlåns sammensætning, nedskrivningshistorik og udlånsvækst.

Tankegangen er, at der for hvert institut først beregnes en nedskrivningsprocent, som den ville være i fremskrivningen, hvis instituttet havde en gennemsnitlig nedskrivningsprofil i de forskellige udlånsbrancher. Det vil sige, at der beregnes en nedskrivningsprocent ud fra en arbejdsantagelse om, at instituttet har nedskrivninger i hver enkelt udlånsbranche, som svarer til sektorens gennemsnitlige nedskrivningsniveau for udlånsbranchen.

Derefter tages der højde for institutternes nedskrivningshistorik, sådan at et institut der – selv efter korrektion for branchesammensætning af udlån – har haft en relativt dårlig nedskrivningshistorik i forhold til sektoren (relativt høje nedskrivninger historisk), får et tillæg til nedskrivningerne i fremskrivningen. Dette skal fange risikoen for, at instituttet også fremover vil have højere nedskrivninger end det gennemsnitlige institut, f.eks. på grund af en dårligere kreditkvalitet. Omvendt ved en relativt god nedskrivningshistorik i forhold til sektoren.

Endelig får institutter, der har haft en udlånsvækst på mere end 10 pct. om året over de sidste fire år et tillæg til nedskrivningerne. Sidstnævnte skal ses som et tillæg for forhøjet kreditrisiko og afspejler erfaringerne fra finanskrisen i 2008, hvor nødlidende pengeinstitutter ofte var kendetegnet ved en forudgående høj udlånsvækst. Grænsen for høj udlånsvækst på 10 pct. om året er den samme sats som i Vejledning om tilstrækkeligt kapitalgrundlag og solvensbehov for kreditinstitutter (solvensbehovsvejledningen), men opgørelsesperioden er en anden (fire år frem for ét år i solvensbehovsvejledningen).

Der er udarbejdet et værktøj i Excel med tilhørende vejledning, som nærmere beskriver Finanstilsynets tilgang til beregning af nedskrivningerne for det enkelte institut i stress-scenariet, herunder korrektionerne for nedskrivningshistorik og udlånsvækst.

4. Øvrige overvejelser i forbindelse med stresstest

Ovenstående beskriver centrale elementer i Finanstilsynets kapitalfremskrivningsmodel. Der er delområder, som ikke indgår i beskrivelsen. Her er det Finanstilsynets forventning, at instituttet selv udvikler tilgange, der sikrer tilstrækkeligt forsigtige resultater i stresstesten.

Blandt andet bør institutter med eksponering mod bevægelser i kreditspænd sikre, at denne risiko er indarbejdet i stresstesten. Det er typisk tilfældet, at kreditspænd (f.eks. på realkredit- eller erhvervsobligationer) udvides under et hårdt konjunkturtilbageslag. Institutterne kan f.eks. tage udgangspunkt i stressniveauet og metoden i solvensbehovsvejledningen. Det er vigtigt, at søjle 2-tillægget efter en eventuel indregning af kreditspændsudvidelser i stresstesten sikrer en tilstrækkelig kapitalreservation over for mulige yderligere spændudvidelser efter stresstestperioden.

Derudover bør instituttet forholde sig til udviklingen i øvrige regnskabsposter (f.eks. udbytte af aktier, andre driftsindtægter og -udgifter, og resultat af kapitalandele i associerede og tilknyttede virksomheder) eller kapitalposter (f.eks. fradrag for væsentlige eller ikke-væsentlige kapitalandele i finansielle virksomheder) og sikre, at disse er opgjort tilstrækkeligt forsigtigt i stresstesten. I den forbindelse er det blandt andet relevant at tage højde for eventuelle ekstraordinære indtægter eller udgifter (i udgangsåret eller i de kommende år), når regnskabsposterne fremskrives.

Finanstilsynet forventer, at hele aktiebeholdningen stresses med aktiekursstødene i scenarierne, dvs. også såkaldte sektoraktier (besiddelser af egentlige kernekapitalinstrumenter i enheder i den finansielle sektor), uagtet om disse er børsnoterede eller unoterede aktier, eller om aktierne er inden for eller uden for handelsbeholdningen. Institutterne kan i den forbindelse tage højde for, at et eventuelt fradrag for sektoraktier i den egentlige kernekapital reduceres ved et fald i værdien af beholdningen. Beregningen bør samtidig tage højde for,

at grænsen for beregning af fradraget afhænger af den egentlige kernekapital, som typisk reduceres i et hårdt stress-scenarie. I de fleste tilfælde vil der derfor ikke være en 1:1 reduktion af fradraget, når sektoraktierne falder i værdi, fordi fradragsgrænsen også falder.

Udviklingen i den egentlige kernekapital i stress-scenariet kan også have betydning for beregningen af et eventuelt fradrag for besiddelser af hybrid kernekapitalinstrumenter eller supplerende kapitalinstrumenter i enheder i den finansielle sektor.

Det kan være relevant for institutter med en væsentlig risikoeksponering for markedsrisiko at indarbejde, at eventuelle kurstab på f.eks. aktier og obligationer i stresstesten reducerer værdipapirbeholdningerne. Instituttet bør dog samtidig overveje effekten af migration i kreditrisiko (specifik risiko).

Et institut, der har et regnskabsmæssigt underskud i stresstesten, kan efter de gældende regler opgøre og indregne et eventuelt udskudt skatteaktiv på balancen. Et sådant aktiv kan dog ikke medregnes i den regulatoriske kapital.

I stresstesten bør der – ud over de afledte effekter fra årets resultat mv. - kun indregnes ændringer i kapitalforhold, der er kendt med sikkerhed på opgørelsestidspunktet. Det betyder, at der ikke kan indregnes kapitaltilførsler hverken i form af egentlig kernekapital, hybrid kernekapital eller supplerende kapital i fremskrivningen, medmindre ændringerne er kendt med sikkerhed på opgørelsestidspunktet. Forfald, herunder regulatorisk forfald, af supplerende kapital fratrækkes som udgangspunkt i kapitalgrundlaget i fremskrivningen, med mindre instituttet kan dokumentere, at refinansiering af den supplerende kapital er muligt selv under et hårdt konjunkturtilbageslag. Hvis stresstesten f.eks. udføres i forbindelse med en ansøgning til Finanstilsynet om kapitalindfrielse, bør dokumentationen og omfanget af en eventuel indregnet refinansiering klart fremgå.

Instituttet skal for misligholdte eksponeringer opgøre en minimumsdækning af tab (også kaldet NPE-bagstopper). Hvis denne minimumsdækning er større end nedskrivninger og øvrige reduktioner i kapitalgrundlaget for de misligholdte eksponeringer, skal instituttet fradrage forskellen i den egentlige kernekapital. Instituttet bør i stresstesten sikre, at et sådant fradrag er opgjort tilstrækkeligt forsigtigt over fremskrivningsperioden, herunder ved at tage højde for, at minimumsdækningen og fradraget alt andet lige forøges, når en eksponering forbliver misligholdt i en længere periode. Finanstilsynet forventer, at NPE-bagstopperen som udgangspunkt opgøres under en antagelse om, at der ikke indregnes tabsafskrivninger i stress-scenariet. Dette følger retningslinjerne i den fælleseuropæiske stresstest. Antagelsen om, at

der ikke må indregnes tabsafskrivninger, kan i visse tilfælde forekomme restriktiv, og instituttet kan som en del af stresstesten redegøre for effekten på størrelsen af NPE-bagstopperen, hvis alternative antagelser anvendes.